

KAINUUN
hyvinvointialue

KAINUUN HYVINVOINTIALUEEN PELASTUSLAITOKSEN OMAVALVONTAOHJELMA

Sisällysluettelo

1.	Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitoksen omavalvontaohjelma.....	3
2.	Kainuun hyvinvointialueen strategia	3
2.1	Palvelujen tuottamisen arvopohja	4
2.2	Kainuu pelastuslaitoksen toimintaympäristö	4
3.	Pelastustoimen omavalvontamalli.....	6
3.1	Laatu, saatavuus ja vaikuttavuus.....	7
3.2	Palvelutuotannon toimintatavat	8
3.3	Poikkeamien hallinta	9
4.	Kainuun pelastuslaitoksen omavalvonta	9
4.1	Omavalvonnan seuranta ja havaittujen puutteiden korjaaminen.....	11
4.2	Poikkeamien raportointi.....	12
4.3	Valvonnan menetelmät	13
LIITE1	.....	14

1. Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitoksen omavalvontaohjelma

Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitoksen omavalvontaohjelmalla varmistetaan, että pelastustoimen palvelut täyttävät niille laissa säädetyt vaatimukset palvelujen saatavuuden, laadun ja vaikuttavuuden osalta (Pelastustoimen järjestämislaki 16 §). Omavalvontaohjelmassa määritellään, miten nämä velvoitteet järjestetään ja toteutetaan osana palvelujen järjestämistä ja tuottamista. Ohjelmassa esitetään myös, miten palvelujen laatua ja vaikuttavuutta seurataan sekä miten havaitut puutteellisuudet korjataan.

Kainuun hyvinvointialueen omavalvonta tukeutuu pelastuslaitosten kumppanuusverkostojen tuottamaan aineistoon (Pelastuslaitoksen kumppanuusverkosto 2021), pelastustoimen alueellisten valmisteluhankkeiden tutkimuksiin ja kehittämisaineistoihin (SM 2022), Kainuun hyvinvointialueen strategiaan (2022), Kainuun hyvinvointialueen omavalvonta suunnitelmaan (2023) ja ohjelmaan (2022) sekä ja Lakiin pelastustoimen järjestämisestä (613/2021). Näistä tietolähteistä on koottu asiakokonaisuudet, joiden periaatteiden mukaan hyvinvointialueen pelastuslaitos toteuttaa omavalvontaa.

Omavalvonnalla tarkoitetaan palvelun järjestäjän itsensä suorittamaa tehtävien ja palvelujen omavalvontaa, jolla varmistetaan palvelujen laatu, saatavuus ja vaikuttavuus. Omavalvonta kattaa pelastustoimen, varautumisen ja turvallisuuden toimialueet niiltä määritellyiltä osa-alueilta, joilla varmistetaan pelastustoimen tehtävien hoitaminen (613/2021 6§). Tehtävien ja palveluiden omavalvonta kattaa sekä palvelujen järjestämisen ja tuottamisen valvonnan (613/2021 6§).

Systemaattinen omavalvonta on osa pelastuslaitoksen riskienhallintaa, jossa omavalvontasuunnitelman avulla seurataan käytännössä toimialan ohjaamisen, seuraamisen ja sovittujen menettelyjen toteutumista sekä korjaavien toimien vaikutusta. Omavalvonnassa keskeiseksi nousee palveluiden ja velvoitteiden toteutuminen ja niistä kerätyn arviointitiedon eheys ja käytettävyys, jolloin omavalvonta näyttäytyy tiedolla johtamisen työkaluna. Johdonmukaisen omavalvonnan kautta pelastuslaitos valvoo ja kehittää toimintaansa ja palvelujaan ajantasaiseen tietoon pohjautuen. Toiminnan ja palvelujen kriittinen tarkastelu perustuu havaintojen ja ongelmakohtien läpinäkyvään tarkasteluun.

2. Kainuun hyvinvointialueen strategia

Kainuun hyvinvointialueen strategiassa päätetään hyvinvointialueen toiminnan ja talouden tavoitteista. Kainuun hyvinvointialueen strategiassa on hyväksytty painopisteet ja linjaukset vuosille 2022–2025. Niiden mukaan hyvinvointialueen perustehtävänä on tuottaa terveyttä, turvaa ja hyvinvointia Kainuussa. Palvelulupauksena hyvinvointialueella on huolenpito itsestä ja muista.

Tulevaisuuden tavoitteena on, että kainuulaiset ovat koko maakunnan alueella pelastustoimen palveluita. Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitos haluaa olla houkutteleva ja työntekijöitään sitouttava työnantaja, jonka toimintaa ohjaavat inhimilliset arvot. Organisaatio on rohkea mutta harkitseva uudistuksissaan, kekseliäs ja joustava palveluiden järjestämisessä. Pelastuslaitoksen tavoitteena on olla vetovoimainen ja erityisestä osaamisestaan arvostettu toimija. Talouden tasapaino varmistaa pelastuslaitoksen toiminnan pitkällä aikavälillä.

2.1 Palvelujen tuottamisen arvopohja

Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitos järjestää pelastustoimenpalvelut Hyrynsalmen, Kajaanin, Kuhmon, Paltamon, Ristijärven, Sotkamon, Suomussalmen ja Puolangan kuntien alueella. Kainuun alueella asuu noin 70 000 asukasta ja lisäksi Kainuussa on merkittävä määrä vapaa-ajan asukkaita sekä matkailijoita. Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitoksen toiminnan ensisijaisena tavoitteena on, että palvelut tuotetaan kustannustehokkaasti, laadukkaasti, turvallisesti sekä oikea aikaisesti. Lakisääteisten tehtävien lisäksi pelastuslaitos tuottaa hyvinvointialueen sisäisen turvallisuuden ja varautumisen palvelut.

Pelastustoimen arvojen mukaan palvelut tuotetaan inhimillisesti, ammatillisesti ja luotettavasti. Inhimillisesti toimiminen tarkoittaa, että palveluja tarjotaan ihmislähtöisesti ja välittäen, aina asiakkaiden ja yhteisön tarpeita kunnioittaen. Ammatillisesti puolestaan korostaa korkeaa osaamista, asiantuntemusta ja jatkuvaa kehittymistä kaikissa tilanteissa. Luotettavasti viittaa pelastustoimen palvelujen turvallisuuteen, ennakoitavuuteen ja siihen, että pelastuslaitoksen toimintaan voi aina luottaa. Näiden yhteisten arvojen pohjalta rakennetaan pelastustoimen palvelujen laatu ja vaikuttavuus.

2.2 Kainuu pelastuslaitoksen toimintaympäristö

Kainuun toimintaympäristö on monipuolinen ja vaativa, sekä asettaa erityisiä haasteita pelastuslaitoksen toiminnalle. Laaja maantieteellinen alue, tiivis kaupunkialue ja laaja harva-alue, jossa pitkän etäisyyden päässä toisistaan sijaitsevat taajamat sekä pitkä itäraja, korostavat pelastuslaitoksen merkitystä alueen turvallisuuden ja kriisivalmiuden ylläpitämisessä. Kainuussa on merkittäviä riskikohteita, kuten kemianteollisuuden ja kaivostoiminnan keskittymiä, jotka edellyttävät pelastuslaitokselta osaavaa riskienhallintaa.

Kainuun maakunnan teillä kulkee paljon raskasta tavaraliikennettä ja henkilöliikennettä, mitkä asettavat lisää vaatimuksia pelastustoimen palveluille. Alueen laaja metsävaltaisuus tuo myös omat haasteensa, erityisesti ilmastonmuutoksen myötä, kun metsäpalojen riski kasvaa lämpenevien kesien ja lisääntyvien ääri-ilmiöiden myötä. Tämä edellyttää pelastuslaitokselta erityistä kykyä varautua sekä luonnonkatastrofeihin että liikenteen aiheuttamiin onnettomuuksiin ja niiden ennaltaehkäisyyn.

Elinkeinoelämän monipuolisuus ja sen tuomat riskit näkyvät Kainuun pelastuslaitoksen arjessa. Kemian- ja kaivannaisteollisuuden lisäksi alueella on paljon metsätaloutta, energiateollisuutta ja bioenergiaan liittyvää toimintaa, jotka sisältävät erilaisia riskejä. Hyvinvointialueen turvallisuus ja varautuminen vaativat erityistä asiantuntemusta terveydenhuollon organisaatioon liittyvät turvallisuudesta. Nämä riskikohteet ja toiminnot vaativat pelastuslaitokselta erityisvalmiuksia kuten, esimerkiksi kemikaalionnettomuuksiin ja suuronnettomuuksiin varautumista, sekä tiivistä yhteistyötä paikallisten toimijoiden ja sidosryhmien kanssa.

Kainuun merkittävä matkailuelinkeino asettaa omat haasteensa pelastustoimelle, erityisesti sesonkiaikoina, jolloin alueelle saapuu runsaasti kotimaisia ja kansainvälisiä matkailijoita. Hiihtokeskukset, vaellusreitit ja vesistöt houkuttelevat matkailijoita, mutta myös samalla lisäävät erilaisten onnettomuuksien riskiä. Tämä vaatii pelastuslaitokselta joustavuutta ja vahvaa resurssien hallintaa, jotta palvelut pystytään turvaamaan laajalla alueella niin paikallisille asukkaille ja toimijoille kuin alueen vierailijoille.

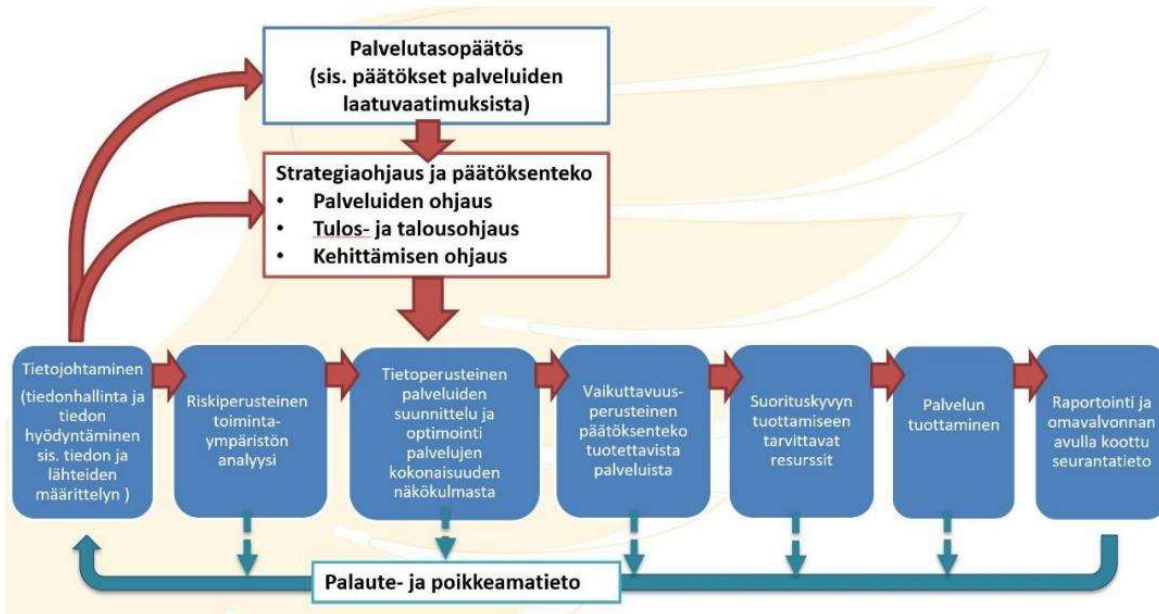
Pelastuslaitoksen toimintakyvyn kannalta keskeistä on myös alueen väestön ikääntyminen, mikä lisää pelastustoimen palvelujen kysyntään. Ikääntyvä väestö vaatii tehokasta ja saavutettavaa palvelua, joten pelastuslaitoksen on varmistettava, että se pystyy vastaamaan tämän kasvavan asiakasryhmän tarpeisiin. Lisäksi väestön keskittyminen kaupunkeihin ja muuttoliike maaseudulta korostavat haastetta tarjota palveluja harvaan asutuilla alueilla, joissa palveluntarve saattaa kasvaa, mutta resurssit niukat. Harvaan asuttujen alueiden työvoimapula muodostaa myös riskin pelastustoimen toimintakyvylle. Syrjäiset kylät ja pitkät välimatkat lisäävät pelastustoimen tarvetta kehittää uusia innovatiivisia ratkaisuja, jotta palvelut voidaan tarjota tehokkaasti ja ajantasaisesti kaikille alueen asukkaille ja vieraille.

Ilmastonmuutos tuo erityisiä riskejä alueen metsävaltaisuuteen, sillä kuivat ja lämpimät kesät lisäävät metsäpalojen ja muiden ympäristöonnettomuuksien riskiä. Pelastuslaitoksen rooli on kriittinen näiden uusien riskien hallinnassa ja ennakoimisessa, ja laitoksen valmiuksien on oltava ajan tasalla. Metsäpalojen torjunta vaatii riittävää resurssia, yhteistyötä, koulutusta ja kaluston kehittämistä, jotta mahdollisiin uhkatilanteisiin voidaan reagoida tehokkaasti.

Kaiken kaikkiaan Kainuun pelastuslaitos toimii vaativassa toimintaympäristössä, jossa taloudelliset ja yhteiskunnalliset haasteet yhdistyvät moniin erilaisiin riskeihin. Merkittävin riski on työvoimapula, joka uhkaa pelastuslaitoksen kykyä tarjota tarvittavat palvelut tehokkaasti. Pelastuslaitoksen on jatkuvasti kehitettävä omaa toimintaansa ja valmiuksiaan turvatakseen alueen ihmisten, elinkeinoelämän ja matkailijoiden turvallisuuden.

3. Pelastustoimen omavalvontamalli

Pelastustoimen palvelujen yhdenvertaisuuden, saatavuuden ja saavutettavuuden varmistaminen toteutuu yhdenmukaisin perustein hyödynnettävän omavalvontamallin sekä systemaattisen johtamisen ja ohjauksen avulla. Päätökset toiminnan laatuvaatimuksista tulee sisällyttää alueen pelastustoimen palvelutasopäätökseen. Omavalvontamallin sisältö vaihteinen on kuvattu alla.

Kaavio 1 pelastustoimen omavalvontamalli

Tietojohtamisen kokonaisuus kattaa olennaisen tiedon, mittareiden ja tietolähteiden määrittelyn sekä niiden hyödyntämisen organisaation toiminnan ja palveluiden laadun parantamiseksi. Riskiperusteinen toimintaympäristön analyysi on tärkeä osa palveluiden suunnittelua, ja sen toteutuksessa on varmistettava asiantuntijuuksien ja resurssien riittävyys. Palvelut tulisi järjestää kokonaisuutena siten, että niiden vaikuttavuus suhteutettuna riskitasoon on mahdollisimman suuri.

Pelastustoimen lukuisat asiantuntijat pyrkivät parantamaan laajasti yhteiskunnan turvallisuutta. Resurssien suunnittelussa on otettava huomioon kustannustehokkuus ja toimintaympäristön asettamat vaatimukset. Omavalvontamallissa palvelutuotannolla on keskeinen rooli; sen on varmistettava, että palvelut toteutetaan suunnitellusti ja laadukkaasti. Raportoinnin osalta on tärkeää kerätä asiakaspalautetta ja huomioida riskit ja mahdolliset poikkeamat.

Palveluiden optimoinnissa palveluiden kyvykkyys ja vaikuttavuustavoitteet ovat keskeisiä tekijöitä. Palveluja suunniteltaessa ohjaavana periaatteena on luoda sellainen kokonaisuus, jonka vaikuttavuus asetettujen tavoitteiden näkökulmasta on maksimaalinen.

3.1 Laatu, saatavuus ja vaikuttavuus

Laadunhallinnan ja laatutyön keskeisiä periaatteita ovat asiakaskeskeisyys, hyvä johtajuus, henkilöstön osallistaminen, prosessimainen toimintatapa, toiminnan jatkuva parantaminen, tutkimustietoon perustuva päätöksenteko ja yhteistyösuhteiden hallinta. Laadunhallinnan onnistumiseksi pelastuslaitoksessa tulee olla selkeästi määritellyt ja kuvatut toiminnan tavoitteet ja vastuut, palvelut ja niihin liittyvät vaatimukset, toimintatavat ja ohjeet, dokumentointi- ja raportointikäytännöt, poikkeamien hallintamenettelyt sekä palveluiden vaikuttavuuden ja tiedonhallinnan seurantamenettelyt.

Ydinpalveluiden toimintaprosessit ovat laadunhallinnan kulmakiviä, sillä niiden kautta voidaan luoda yhtenäisiä toimintatapoja koko organisaation läpi. Tämä auttaa varmistamaan, että asiakkaalle tarjottu palvelu on tasalaatuista, vähentää toiminnan poikkeamia ja ennaltaehkäisee virheitä. Yhtenäisten toimintatapojen avulla toiminnan luotettavuus ja turvallisuus paranevat, ja palveluiden yhdenvertaisuus voidaan taata. Laadunhallintaa voidaan tarkastella eri näkökulmista, ja onnistuneen laadunhallinnan lähtökohdaksi onkin ymmärtää asiakkaiden, organisaation, henkilöstön ja sidosryhmien odotukset palveluiden ja toiminnan laadulle.

Palveluiden laatua voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta, ja laadunhallinnan osa-alueiden määrittely voidaan aloittaa tunnistamalla keskeiset odotukset, joita asiakkailla, organisaatiolla sekä sen henkilöstöllä ja sidosryhmillä on palveluiden laadulle ja toiminnalle.

Kaavio 2 Esimerkki pelastuslaitosten laadunhallinnan vaatimusten ja odotusten kuvaamisesta

Laatujärjestelmän avulla organisaation suorituskyky voidaan optimoida. Johdonmukaiset ja ennustettavissa olevat tulokset saavutetaan vaikuttavammin ja tehokkaammin, kun toimintoja käsitellään ja hallitaan toisiinsa liittyvinä prosesseina, jotka toimivat yhtenäisenä järjestelmänä. Raportoinnin avulla kyetään seuraamaan järjestelmän toimivuutta, tavoitteiden toteutumista ja avaintunnuslukujen kehittymistä sekä havaita poikkeamat toiminnan tai palveluiden laadussa. Näillä toiminteilla on selkeät liittymäpinnat omavalvontaan.

Laatu	Periaatteet	Hallinnan edellytykset	Laatujärjestelmä
<ul style="list-style-type: none"> – Palvelu täyttää sille asetetut vaatimukset ja vastaa asiakastarvetta. – Resursseja hyödynnetään kustannustehokkaasti.	<ul style="list-style-type: none"> – Asiakaskeskeisyys – Hyvä johtajuus – Henkilöstön osallistaminen – Prosessimainen toimintatapa – Jatkuva parantaminen (PDCA) – Tutkimustietoon perustuva päätöksenteko	<ul style="list-style-type: none"> – Toiminnan tavoitteet ja vastuut – Palveluiden vaatimukset – Toimintatavat ja ohjeet – Dokumentointi ja raportointi – Poikkeamanhallinta – Vaikuttavuuden seuranta – Tiedonhallinta ja johtaminen	<ul style="list-style-type: none"> – Keino toteuttaa laatujohdantamista. – Varmistaa palveluiden laatu. – Sisältää omavalvonnan palveluiden laadun, yhdenvertaisuuden, saatavuuden ja saavutettavuuden hallitsemiseksi.

Kaavio 3 Laatuun liittyvät käsitteet

Pelastuslaitoksen omavalvontasuunnitelmassa tulee tunnistaa ja määritellä toiminnan laadun ja palvelutasopäätöstä vastaavan suorituskyvyn kannalta keskeinen tieto sekä kuvata tiedon tuottamisen, raportoinnin ja seurannan menettelyt. Poikkeamatiedon hallinnan, poikkeamien raportoinnin, tiedon hyödyntämisen ja poikkeamien kehityksen seurannan menettelyt tulee näin ollen sisällyttää osaksi pelastuslaitosten omavalvonnan toteuttamissuunnitelmaa.

3.2 Palvelutuotannon toimintatavat

Omavalvonnan toteuttaminen pelastustoimen palvelutuotannossa edellyttää, että toimintatavat ja laadun varmentamisen menettelyt on kuvattu organisaatiossa. Suositeltavaa on käyttää yhtenäisiä ja systemaattisia kuvaamistapoja, kuten johtamisen viitearkkitehtuuria ja julkiselle hallinnolle määritettyjä suosituksia (JHS) toimintojen arviointiin. Kaikilla toiminnan tasoilla on varmistettava, että palveluiden tuottaminen toteutuu suunnitellun sisältöisesti ja suorituskykyvaatimusten mukaisesti. Palvelutuotannon rooli omavalvonnassa on keskeinen, ja sen avulla varmistetaan korkealaatuinen palvelu sekä riittävä päätöksenteko ja johtaminen.

Laatuvaatimukset tulee asettaa organisaation itsensä toimesta, ja ne hyväksytään osana palvelutasopäätöstä. Lisäksi on kuvattava laadunhallinnan toimenpiteet, joilla valvotaan toimintayksiköiden ja henkilöstön toimintaa sekä tuotettujen palvelujen laatua. Systemaattinen suorite-, palaute- ja poikkeamatiedon raportointi on tärkeää omavalvonnan tueksi, jotta organisaatio voi aktiivisesti kehittää palveluitaan ja varmistaa asiakkaiden tarpeiden täyttymisen.

Pelastustoimen palvelutuotannon toimintatavat ja laadun varmentamisen menettelyt tulee kuvata vähintään seuraavien sisältökokonaisuuksien mukaisesti:

1. Palvelutuotannon toimintatavat:

- Johtamisjärjestelmä ja päätöksentekomenettelyt.
- Palvelutuotannon vastuut eri toiminnan tasoilla.
- Toiminta- ja menettelyohjeet, jotka ohjaavat päivittäistä toimintaa.

2. Seuranta ja raportointi:

- Organisaatiotasolla Palvelutuotannon toteutuksen seuranta ja raportointi.
- Toimintayksikötasolla: Yksiköiden toteutuksen seuranta ja raportointi.

3. Henkilöstön osaamisen varmistaminen:

- Vastuu ja tehtävän vaatimukset henkilöstöryhmittäin ja tehtävänimikkeittäin.
- Ohjeet ja perehdytyksen toimintatavat sekä muut osaamisenhallinnan menettelyt

4. Poikkeamien ja riskienhallinta:

- Menettelytavat havaittujen poikkeamien, riskien, vaaratilanteiden ja laadullisten puutteiden raportointiin, ennaltaehkäisyyn ja korjaamiseen.

Näiden ohjeiden noudattaminen varmistaa, että pelastustoimen palvelutuotanto toteutuu suunnitellusti ja laadukkaasti sekä että henkilöstön osaaminen ja turvallisuus ovat keskiössä hyvinvointialueella.

3.3 Poikkeamien hallinta

Poikkeama on tapahtuma, joka poikkeaa suunnitellusta toiminnasta ja voi vaarantaa tuotetun palvelun laadun, turvallisuuden tai järjestelmän toimivuuden. Poikkeamien hallinta on keskeinen osa organisaation laatu- ja turvallisuusjärjestelmää, ja se liittyy tiedonhallinnan prosessiin. Sen avulla organisaatio voi tunnistaa, selvittää ja ennaltaehkäistä erilaisia toiminnan poikkeamia. Poikkeamatietojen tehokas hyödyntäminen toiminnan kehittämisessä edellyttää systemaattista raportointia ja seuranta, jotka liittyvät organisaation toimintaan ja palvelutuotannon toteutukseen. Poikkeamien raportoinnin ja palautetiedon seurannan avulla voidaan arvioida järjestelmän toimivuutta, tavoitteiden saavuttamista sekä avaintunnuslukujen kehitystä, ja havaita laadullisia poikkeamia toiminnassa tai palveluissa.

Pelastuslaitoksen omavalvontasuunnitelmassa on tärkeää tunnistaa ja määritellä toiminnan laadun ja palvelutasopäätöstä vastaavan suorituskyvyn kannalta keskeinen tieto. Suunnitelmassa tulee kuvata myös tiedon tuottamisen, raportoinnin ja seurannan menettelyt. Poikkeamatiedon hallinnan, raportoinnin, tiedon hyödyntämisen sekä poikkeamien kehityksen seurannan menettelyt on näin ollen sisällytettävä osaksi pelastuslaitosten omavalvonnan toteuttamissuunnitelmaa.

4. Kainuun pelastuslaitoksen omavalvonta

Omavalvonta on keskeinen osa pelastuslaitoksen toimintaa, jonka tarkoituksena on varmistaa palveluiden laatu, saavutettavuus ja vaikuttavuus. Pelastuslaitoksen on tärkeää kehittää ja ylläpitää omavalvontakäytäntöjä, jotta se voi reagoida tehokkaasti alueen erityistarpeisiin ja haasteisiin. Toimintamalli ei ainoastaan paranna pelastuslaitoksen sisäistä toimintaa, vaan se myös vahvistaa yhteiskunnallista luottamusta pelastustoimen palveluja kohtaan.

Omavalvontakäytännöt sisältävät säännöllisen seurannan, arvioinnin ja raportoinnin, joiden avulla pyritään tunnistamaan kehittämiskohteita ja parantamaan palvelujen laatua. Omavalvontasuunnitelma kattaa palvelujen järjestämisen kannalta keskeiset alueet, kuten:

- Henkilöstön vaihtuvuuden seuranta kvartaaleittain, jonka avulla arvioidaan sisääntulojen ja poistumisten määrää sekä vaikutusta kykyyn tarjota pelastustoimen palveluita.
- Ylitöiden seuranta suhteessa henkilöstömäärään ja työtehtäviin, mikä auttaa arvioimaan työkuormittavuutta, tunnistamaan mahdollista resurssipulaa sekä kertoo kyvystä vastata suuriin tai pitkäkestoisin tehtäviin.
- Riskiruuutujen tavoittaminen ja vahvuuden mittaamisen avulla varmistetaan resurssien riittävyys ja toiminnan tehokkuus sekä arvioimaan niiden tasoa suhteessa lain edellyttämään tasoon.
- Asiakaspalautteiden kerääminen ja niiden analysointi valvontatoiminnasta sekä turvallisuusviestinnästä.
- Valvontatoimintaan liittyvien suoritteiden seuranta suhteessa työntekijöille asetettuihin tavoitteisiin, auttaa arvioimaan toiminnan vaikuttavuutta ja sekä kehittämistarpeita.
- Viestinnän saavutettavuuden seuranta sekä turvallisuusviestinnän kattavuus sosiaalisen median kanavissa, lisää pelastuslaitoksen näkyvyyttä ja parantaa turvallisuustiedon leviämistä.
- Yhteistyökumppanien ja kuntien säännölliset tapaamiset ja keskustelut, jotka tukevat palveluiden yhteistä kehittämistä.
- Pelastuslaitoksen oman henkilöstön kanssa järjestettävät tapaamiset ja vuorovaikutus, joka parantavat tiedonkulkua, osallistamista ja yhteistyötä.
- Ajoneuvojen ja pelastuskaluston ikäjakauman aktiivinen seuranta, jonka perusteella arvioidaan niiden uudistamistarpeita.
- Operatiiviseen toimintaan osallistuvan henkilöstön fyysentoimintakyvyn tason säännöllisen seurannan avulla varmistetaan organisaation kyky tuottaa pelastustoiminta palveluja.
- Työhyvinvoinnin ja sairaspöissaolojen seuranta eri henkilöstöryhmittäin, joiden avulla seurataan työyhteisön tilaa
- Pelastustoimen riskianalyysin ja palvelutasopäätöksen ajantasaisuus, jonka avulla varmistutaan, että palvelut ovat riskienmukaisella tasolla
- Pelastustoimen suunnitelmien ja pelastustoiminnan toimintamallien ajantasaisuuden ja niiden toteuttamisen arviointi. Seurannalla varmistetaan, että suunnitelma vastaavat toimintaympäristön muutoksia ja täten organisaation valmiuden erilaisiin häiriö- ja poikkeuksellisiin tilanteisiin
- Varmistetaan, että kaikki poikkeusoloihin liittyvät varaukset (Henkilöstö-, kalusto- ja tila) ovat ajan tasalla. Seurannalla taataan, että pelastustoimen resurssit ovat riittävät poikkeuksellisissa tilanteissa.

Edellä mainittujen toimintojen tavoitteena on yleisesti varmistaa, että pelastuslaitos kykenee vastaamaan Kainuun alueen erityisiin haasteisiin. Omavalvontakäytännöt ovat osa Kainuun pelastuslaitoksen sitoutumista korkeisiin ammatillisiin ja inhimillisiin arvoihin. Noudattamalla näitä periaatteita, pelastuslaitos voi varmistaa, että sen palvelut ovat laadukkaita, turvallisia ja saavutettavia kaikille kainuulaisille sekä elinkeinoelämän toimijoille ja matkailijoille.

Seuraavaksi käsitellään omavalvonnan seuranta ja sen vastuutusta

4.1 Omavalvonnan seuranta ja havaittujen puutteiden korjaaminen

Pelastuslaitoksen toiminnan ja palveluiden kehittämiseksi on tärkeää, että edellä mainittuja mittareita seurataan säännöllisesti ja systemaattisesti. Poikkeamien hallinta on keskeinen osa tätä seuranta-a. Poikkeama on mikä tahansa suunnitellusta toiminnasta poikkeava tapahtuma, joka voi vaarantaa palvelun laadun, turvallisuuden tai järjestelmän toimivuuden. Järjestelmällinen poikkeamien raportointi, tiedon hyödyntäminen ja niiden seurantamenetelmät sisällytetään omavalvontasuunnitelmaan. Tämä mahdollistaa poikkeamien havaitsemisen, käsittelyn ja niistä oppimisen, jotta toiminnan laatu ja turvallisuus paranevat jatkuvasti.

Vastuutaho	Asiakokonaisuudet	Raportointi
Pelastusjohtaja	Omavalvonnan raportoinnin seuranta	Q1,Q2,Q3,Q4
	Tapaamiset henkilöstön ja sidosryhmien kanssa	Q1,Q2,Q3,Q4
	Työhyvinvoinnin seuranta	Q1,Q2,Q3,Q4
Pelastuspäällikkö	Palvelutasopäätöksen ajantasaisuus	Q3
	Pelastustoimen suunnitelmat ja lausunnot	Q3
	Riskiruutujen tavoittaminen kunnittain ensimmäinen yksikkö sekä pelastusjoukkue	Q2,Q4
	Tapaamiset henkilöstön ja sidosryhmien kanssa	Q1,Q2,Q3,Q4
	Työhyvinvoinnin seuranta	Q2,Q4
Turvallisuus- ja riskienhallintajohtaja	Riskianalyysi ajantasaisuus	Q2
	Palvelutasopäätöksen ajantasaisuus	Q3
	Varautumisen suunnitelmat ja lausunnot	Q2,Q4
	Turvallisuustoiminnan tapahtumat	Q1,Q2,Q3,Q4
		Q2,Q4
	Henkilöstön työajanjakautuminen HTV %	Q2,Q4
	Valvontasuoritteiden seuranta %	Q2,Q4
	Asiakaspalautteet valvonta ja turvallisuusviestintä	
	Yhteistyökumppanien tapaamiset	Q1,Q2,Q3,Q4
	Tapaamiset henkilöstön ja sidosryhmien kanssa	Q1,Q2,Q3,Q4
Työhyvinvoinnin seuranta	Q1,Q2,Q3,Q4	
Palopäälliköt	Henkilöstön vaihtuvuus	Q2,Q4
	Ylityö-, kutsu- ja hälytysrahakertymät sekä kustannukset	Q2,Q4
		Q1,Q3
	Ajoneuvojen ja kaluston tila	Q3
	Henkilöstön kelpoisuuden tilanne	Q1,Q2,Q3,Q4
	Henkilöstön tapaaminen	Q1,Q2,Q3,Q4
	Työhyvinvoinnin seuranta	
Johtava palotarkastaja	Valvontasuoritteiden seuranta %	Q1,Q2,Q3,Q4
	Lausuntojen seuranta lkm	Q2,Q4
	Asiakaspalautteet valvonta	Q1,Q2,Q3,Q4
	Henkilöstön tapaaminen	Q1,Q2,Q3,Q4
	Työhyvinvoinnin seuranta	Q1,Q2,Q3,Q4
	Henkilöstön koulutusseuranta	Q2, Q4

Turvallisuus- ja valmiuspäällikkö	Suunnitelmat ja varaukset	Q2,Q4
	Yhteistyökumppanien tapaamiset	Q1,Q2,Q3,Q4
	Turvallisuustapahtumien seuranta ja muutos	Q1,Q2,Q3,Q4
	Turvallisuusviestinnän saavutettavuus, somen kattavuus	Q1,Q2,Q3,Q4
	Henkilöstön tapaaminen	Q1,Q2,Q3,Q4
	Työhyvinvoinnin seuranta	Q1,Q2,Q3,Q4

4.2 Poikkeamien raportointi

Taulukossa nimetyt vastuuhenkilöt kokoavat esihenkilölleen asiakokoanaisuuksien tilaan liittyvät havainnot. Sellaiset havainnot, jotka voivat vaarantaa palveluiden laadun, saatavuuden tai vaikuttavuuden käsitellään pelastuslaitoksen johtoryhmässä. Palveluysikköpäälliköt koostavat palvelualueiden raportit pelastusjohtajalle. Raportissa esiin tulleet poikkeamat käsitellään kvartaaleittain pelastuslaitoksen johtoryhmässä. Lisäksi Pelastusjohtaja kokoaa raporteista kokonaiskuvan toimialajohtajan ja hyvinvointialueen johtoryhmälle tiedoksi.

Jokainen pelastuslaitoksen työntekijä on velvollinen raportoimaan esihenkilölleen havainnoista, jotka liittyvät palveluiden tuottamiseen liittyvään laadun, saatavuuden tai vaikuttavuuden vaarantumiseen. Esihenkilöt kirjaavat tämän havainnon tässä vaiheessa toimialueen toimintojen suunnittelun poikkeamiin. Poikkeamat käydään läpi johtoryhmän tapaamisessa. Omavalvonnan havainnot kootaan palvelualueittain, jonka jälkeen pelastusjohtaja kokoaa kokonaisuuden.

Palveluista ja niiden toiminnasta kertyvien tietojen pohjalta tehdään jatkuvaa riskienarviointia ja panostetaan organisaation oppimiseen, korjaavien toimenpiteiden tunnistamiseen ja muutokseen sekä näiden vaikutusten seurantaan. Havaitut puutteet, epäkohdat kytketään jatkuvan parantamisen mallin mukaan palvelualueittain strategisen tai operatiivisen toiminnan parantamiseen. Havaitut poikkeamat sekä näiden kehittämistoimia seurataan hallintoryhmän kuukausipalavereissa.

Valvonta voi olla ennakoivaa, suunnitelmallista tai reaktiivista. Lisäksi valvontaa toteutetaan ammattihenkilövalvonnan ja sopimusohjauksen kautta.

4.3 Valvonnan menetelmät

Ennakoiva valvonta

Ennakoiva valvonta on ohjausta, tiedonvälitystä ja vuorovaikutusta. Ennakoivan valvonnan mahdollisuudet ovat parhaat silloin kun toimintayksiköt itse seuraavat aktiivisesti prosessejaan ja palvelujensa laatua, tunnistavat laatua uhkaavat riskit jo ennakolta ja toimivat nopeasti niiden poistamiseksi tai mahdollisten haittojen minimoimiseksi. Ennakoivan valvonnan toimintakäytäntöjä ovat mm. palautekäytänteiden systemaattinen seuranta (asiakastyytyväisyys, onnistumisilmoitukset, poikkeamat).

Valvontaan liittyvällä ohjauksella ja neuvonnalla varmistetaan asiakkaiden perusoikeuksien toteutuminen. Ohjauksen avulla tuetaan yksikköä kehittämään toimintaansa niin, että se on lainmukaista ja se täyttää asiakas- ja potilasturvallisuuden vaatimukset. Samalla varmistetaan omavalvonnan toteutuminen ja niin, että toiminta täyttää sopimuksen vaatimukset.

Suunnitelmallinen valvonta

Suunnitelmallista valvontaa toteutetaan vuosittain valvontasuunnitelman mukaisesti. Hyvinvointialueen omavalvontaohjelman mukainen suunnitelmallinen valvonta kohdistetaan riskiperusteisesti sinne, missä hyvinvointialueen valvonnan ja valvontaviranomaisten asiantuntemuksen mukaan on palvelujen saatavuudessa, laadussa tai oikea-aikaisuudessa suurimmat puutteet. Valvottavien kohteiden valvontahistoria on olennainen osa riskiperusteisen valvonnan kohdentamista.

Reaktiivinen valvonta

Reaktiivinen valvonta on jälkikäteistä, joko ennalta ilmoitettu tai ennalta ilmoittamaton tarkastuskäynti yksikköön asiakaspalautteen, vaaratilanneilmoituksen, epäkohtailmoituksen tai huolenilmauksen perusteella. Valvontakäynnistä laaditaan raportti, johon kirjataan mahdolliset poikkeamat ja kehittämiskohteet sekä jatkotoimenpiteet. Jatkotoimenpiteiden toteutumista seurataan ja toimenpiteiden vaikuttavuutta arvioidaan.

Seuraavalla sivulla (liite 1) esitetään omavalvonnan mittareiden sisällön tarkempia määrittämiä palvelualueittain:

LIITE1

Pelastuspalvelut

- Pelastustoiminnan palveluiden saatavuus
- Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoitteiden saavuttaminen, määrä riskiruuduittain
- Pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoitteiden saavuttaminen, määrä riskiruuduittain
- Toteutuneiden toimintavalmiusaikojen mediaaniajat riskiluokittain
- Pelastusjoukkueen toimintavalmiusaika riskiluokittain
- Tehtävämäärä onnettomuustyypeittäin ja näiden prosentuaalinen osuus
- Pelastustoiminnan palveluiden kysyntä kiireellisyysluokittain, verrattuna edelliseen 5 vuoden keskiarvoon
- Pelastustoimen suunnitelmien päivittämistarve prosentuaalisesti.

Palvelukyky (suorituskyky)

- Toimipisteen ensimmäisen yksikön lähtöaika
- Paikalla saatujen resurssien riittävyys tilanteen alussa prosentuaalisesti
- Hälytetty vaste tapahtumatyyppin mukaan prosentuaalisesti (yli- ja alimitoitettu vaste)
- Paikalle saatujen resurssien riittävyys tilanteen alussa prosentuaalisesti
- Toimipisteen vahvuus, saatiinko hälytetty vaste liikkeelle prosentuaalisesti
- Pelastustoimintaan osallistuvan sivutoimisen henkilöstön määrä toimipisteittäin
- Pelastussukellussukelluskelpoisten määrä (FireFit-indeksi)
- Pelastustoimikelpoisten henkilöstön määrä, (FireFit-indeksi)
- Avoinna olevien ja tapahtuneiden poikkeamien määrät

Pelastustoimen palveluiden saatavuus ja palvelukyky

- Yleisesti, toimintavalmiuden poikkeamien juurisyyanalyysi
- Pelastusjoukkueen poikkeaman aiheuttaneiden tehtävien juurisyyanalyysi
- HaiPro- ilmoitusten ja havaintojen määrä
- Uhatun omaisuuden ja rakennuspalovahinkojen välinen taloudellinen suhde
- Rakennuspalojen vahingot, verrattuna edelliseen vuoteen
- Onnettomuuksissa vakavasti loukkaantuneiden ja kuolleiden määrän kehitys, verrattuna edelliseen vuoteen
- Pronto-dokumentaatioiden ja kirjausten laadun tarkkailu
- Ensivastetehtävien sekä virka-aputehtävien määrä ja kehitys, verrattuna edelliseen vuoteen
- Pelastuslain 41§ ilmoitusvelvollisten tehtävien osuus ja poliisille tehtyjen ilmoitusten määrät
- Palontutkintatoimenpiteiden arviointi
- Henkilöresurssien määrän toteutuma suunnitteluvahvuudesta prosentuaalisesti
- Operatiiviseen toimintaan osallistuvan henkilöstön määrä (kelpoisuusluokittain)
- Henkilöstön koulutustuntimäärät (Q2 ja Q4) seuranta
- Työvuorosunnittelun arviointi tulevalle kvartaalille

Turvallisuuden ja valmiuden palveluiden saatavuus

- Turvallisuuden ja valmiuden suunnitelmien tarkastus % osuus
- Valmiustarkastusten määrä
- Koulutusten/tapahtumien määrä
- Väestön varoitusjärjestelmien testaamisen kuuluvuuden % tarkastuslistan mukaan
- Hälytysjärjestelmien testaamisen toteutuminen
- Varautumiseen ja valmiuden yhteensovittamisen tilan arviointi
- Varautuminen ja väestönsuojelun koulutuksen toteutuminen tuntimäärä (sisäinen/ulkoinen)
- Varautumisen ja sen yhteensovittamiseen käytetty htv
- Avoinna olevien ja tapahtuneiden poikkeamien määrät

Turvallisuusviestinnän saatavuus

- Turvallisuusviestinnän onnistumisen arviointi
- Turvallisuusviestinnän, ohjauksen ja neuvonnan tapahtumien lukumäärä kpl ja saavutettavuus väestöpohjaan %
- Turvallisuusviestintään käytetty htv

Onnettomuuksien ennaltaehkäisyn palveluiden saatavuus

- Valvontatarkastusten % toteuma valvottavan A1- A6 kohteen mukaan
- Kemikaalivalvonnan % valvonnan toteutuminen
- Tulipalojen määrän % arviointi verrattuna edellisvuosiin
- Palotutkinnan määrän ja palosyiden kehityksen arviointi verrattuna edellisiin vuosiin
- Rakennus- ja kaavalupalausuntojen määrä sekä käsittelyaika
- Tarkastetaan pelastuslain 42§ ilmoitusten määrä ja toimenpiteet
- Onnettomuustaaajuuden ja – tyyppien kehitys
- Avoinna olevien ja tapahtuneiden poikkeamien määrät

Palvelualueittain yhteiset

- Seurataan erityisesti poikkeama-, läheltäpiti ilmoitusten määrä
- Hr päätöksen valvonta (satunnaisotosta) 3 kpl
- Lomien pitäminen / kalenteripäivien tarkastus
- Kehityskeskustelut/varhainen puuttuminen
- Toimintaohjeista tapahtuneet/havaitut poikkeamat
- Palkkamaksatusten tarkastaminen yksi tapahtuma per asemapaikka (tunnit ja kirjaamistiedot täsmää Pronto/kuluhallinta)
- Yhden ylityötapahtuman perusteet
- Hankintapäätösten valmistelun
- Talouden seuranta - > arvioidut toimet ja kustannusten muodostuminen loppuvuodella
- Lausuntojen määrä eri valmisteluihin (asetus, laki, toimenpide, maakuntakaava jne..)

KAINUUN
hyvinvointialue

Pelastusjohtaja

- Viranhaltijapäätöksiä valvonta (CaseM)
- Talouden toteuma ja sen poikkeamat (tasainen kulutuksen keskiarvon mukaan)
- Muu toiminnalliset poikkeamat
- Oma valvonnan seuranta